

KOULUTUSTOIMIKUNTAJÄRJESTELMÄN KEHITTÄMINEN OSAAMISEN ENNAKOINTIFOORUMIKSI

Taustaa

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen yhteisenä koulutuksen ennakoinnin asiantuntijaelimenä toimii koulutustoimikuntajärjestelmä. Koulutustoimikunnat ovat kaudella 2014 – 2016 tehneet hyvää ennakoitityötä, sitoutuneet niille annettuihin tehtäviin sekä toimineet pääosin hyvin aktiivisesti. Myös koulutustoimikuntien välinen yhteistyö ja keskinäinen ajatusten vaihtaminen on lisääntynyt muun muassa yhteisten tapaamisten, valtakunnallisten osaamistarpeiden ennakoitihankkeiden (VOSE-hankkeiden) ja ennakoitikat-tatyöskentelyn myötä. Järjestelmä muodostaa arvokkaan eri aloja edustavan asiantuntijaresurssin, johon toimikuntien jäsenet investoivat aikaansa ja asiantuntemustaan sekä edistävät koulutuksen ja työelämän vuoropuhelua. Työn tuloksia voidaan hyödyntää koulutuksen kehittämisessä sen eri asteilla. Opetushallinnosta ja sen sidosryhmiltä koottujen näkemysten perusteella vastaavan kaltaista toimintaa on nähty tärkeäksi jatkaa sekä kehittää sitä edelleen muodossa tai toisessa.

Koulutuksen ja vuorovaikutuksen edelleen kehittämiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö katsoi tärkeäksi hankkia puolueettomalta taholta koulutustoimikuntajärjestelmän vaikuttavuutta koskevan arvioinnin (KOTVA-arviointi). Näin koulutustoimikuntien sekä sidosryhmien ääni saatiin kuuluviin ja kaikki toiminnassa mukana olevat osapuolet voitiin osallistaa järjestelmän kehittämiseen. Kilpailutuksen jälkeen arvioinnin toteuttajaksi valikoitui Owl Group Oy. Arvioinnissa koottujen koulutustoimikuntien työn tulosten sekä toiminnan tehokkuuteen ja laatuun perustuvien johtopäätösten perusteella Owl Group Oy antoi toimeksiantonsa mukaisesti kaksi vaihtoehtoista suositusta siitä, miten koulutustoimikuntajärjestelmää voitaisiin kehittää edelleen ja sen toimintaa tehostaa¹. Alla on esitetty arvioinnin tuloksista koulutustoimikuntajärjestelmän ohjausryhmässä sekä koulutustoimikuntajärjestelmän ohjausryhmän, koulutustoimikuntien puheenjohtajien, varapuheenjohtajien ja sihteerien tapaamisissa käytyjen keskustelujen perusteella yleisiä kehittämissuhteita ja ehdotus tulevaksi koulutus- ja osaamistarpeiden ennakoinnin asiantuntijaelimeksi.

Osaamiseen ja koulutukseen tehdyt investoinnit ovat nyt ja tulevaisuudessa pitkän aikavälin investointeja, joihin liittyvien päätösten tueksi tarvitaan ennakoititietoa. Valtakunnallisiin ennakoititietotarpeisiin vastaimiseksi tarvitaan lisääntyvässä määrin verkostoyhteistyötä, jotta pystytään ottamaan eri tahoilla tehdyt ennakoinnit ja niihin sisältyvät näkökulmat riittävästi huomioon. Yhteistyötä tarvitaan sekä ennakoitimenetelmien kehittämisessä että ennakoititiedon tuottamisessa, analysoinnissa, ennakoititiedon levittämisessä ja tietoon pohjautuvien päätösten tekemisessä.

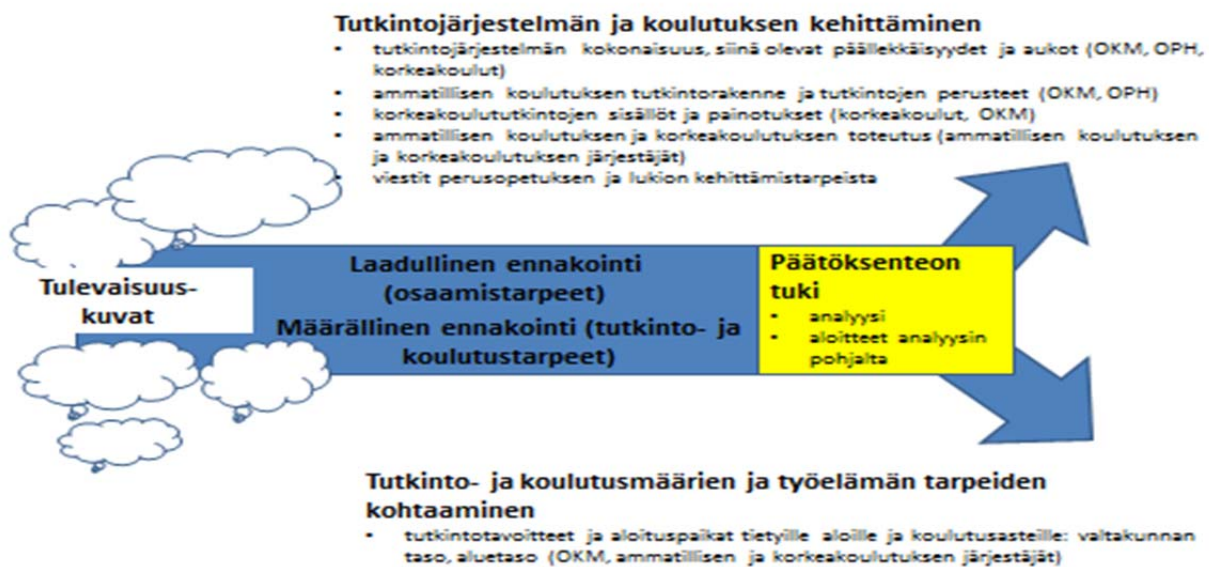
Uudistetun ennakoinnin asiantuntijaelimen nimi on jatkossa osaamisen ennakoitifoorum, ja sen työ tulee kytkeä nykyistä tiiviimmin osaksi olemassa olevia ja jatkuvasti kehittyviä ennakoinnin prosesseja. Ennakoitifoorumin työlle on löydettävä ennakoinnissa paikka, jossa tiivis yhteistyö työelämän ja muiden sidosryhmien kanssa tuottaa selkeästi lisäarvoa koulutuksen kehittämiseen sekä koulutuksen ja työelämän kohtaannon parantamiseen. Kytkemällä osaamisen ennakoitifoorumin työ selkeästi osaksi ennakoinnin prosesseja, lisätään työn vaikuttavuutta. Ennakoititoiminnan ja tulosten selkeään viestintään on myös kiinnitettävä entistä enemmän huomiota, jotta vältytään eri toimijoiden päällekkäiseltä työltä, voidaan hyödyntää avoimesti eri tahojen tuottamaa tietoa ja asiantuntemusta sekä lisätä eri tahoilla tuotetun tiedon hyödyntämismahdollisuuksia.

¹ Owl Group Oy:n tekemän arviointityön loppuraportti löytyy Internetistä http://www.oph.fi/download/172419_KOTVA_Loppuraportti_291015_final.pdf

suuksia sitä tarvitsevien toimijoiden kesken. Tärkeää on myös huolehtia siitä, että jatkossakin eri tahojen tekemät valtakunnalliset ennakointityötä koskevat suunnitelmat, hankkeet ja kehittämistoiminnot kytketään yhteen ja mahdollinen tuleva kehittäminen tehdään laaja-alaisessa yhteistyössä.

Ennakoinnin uudistamista on viime aikoina pohdittu myös opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämässä Koulutustarpeiden ennakoinnin koordinointi- ja valmisteluryhmässä, jonka loppuraportti kehittämis ehdotuksista julkaistiin maaliskuussa 2016. Tässä ohjausryhmän koulutustoimikuntajärjestelmän kehittämistä koskevassa ehdotuksessa, on huomioitu mahdollisuuksien mukaa myös em. työryhmän esitykset.

Kuviossa 1 on kuvattu karkeasti osaamiseen ja koulutukseen liittyvää ennakointiprosessia ja ennakointiprosessin pohjalta tehtäviä päätöksiä.

Kuvio 1 Ennakointiprosessi ja sen pohjalta tehtävät päätökset

OSAAMISEN ENNAKOINTIFOORUMI

Osaamisen ennakointifoorumi jatkaa ja kehittää koulutustoimikunnissa tehtyä työtä ja tukee osaamis- ja koulutustarpeiden ennakointia. Ennakointifoorumi toimii opetus- ja kulttuuriministeriön antaman toimeksiannon perusteella. Se koostuu ennakointiprosessia tukevasta ohjausryhmästä, ennakointiryhmistä sekä asiantuntijaverkostoista, ja sen tehtävänä on edistää yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Opetushallituksen kanssa koulutuksen ja työelämän vuorovaikutusta.

Ohjausryhmän pääasiallinen tehtävä on suunnitella, ohjata ja tukea ennakointiryhmien työtä sekä kehittää sitä. Ennakointiryhmät osallistuvat ennakointityöhön, analysoivat tuotettua tietoa työelämän ja koulutuksen näkökulmasta sekä levittävät tuottamia tulevaisuusnäkemyksiä tahoille, jotka voivat vaikuttaa koulutuksen kehittämiseen. Ennakointiryhmät voivat itsenäisesti ja tarpeensa mukaan omaa asiantuntemustaan ja sidosryhmiään hyödyntäen koota työnsä tueksi myös asiantuntijaverkostoja. Asiantuntijaverkostojen tarkoitus on

tarvittaessa täydentää ja syventää ennakointiryhmien asiantuntemusta sekä toimia ennakointiryhmien ja opetushallinnon tukena niin alakohtaisten kuin koulutuksen ja työelämän yhteisten aiheiden ja ilmiöiden muutosten ennakoinnissa. Ennakointiryhmien nimeämät asiantuntijaverkostot kytketään myös valtakunnan tasolla toteutettavaan ennakoinnin perusprosesseihin, jotta niihin saataisiin mahdollisimman kokonaisvaltaisia ja monipuolisia näkemyksiä. Osaamisen ennakointifoorumin työssä hyödynnetään ennakointityön tueksi kehitettyjä sähköisiä välineitä ja osallistumismahdollisuuksia ja kehitetään niitä edelleen.

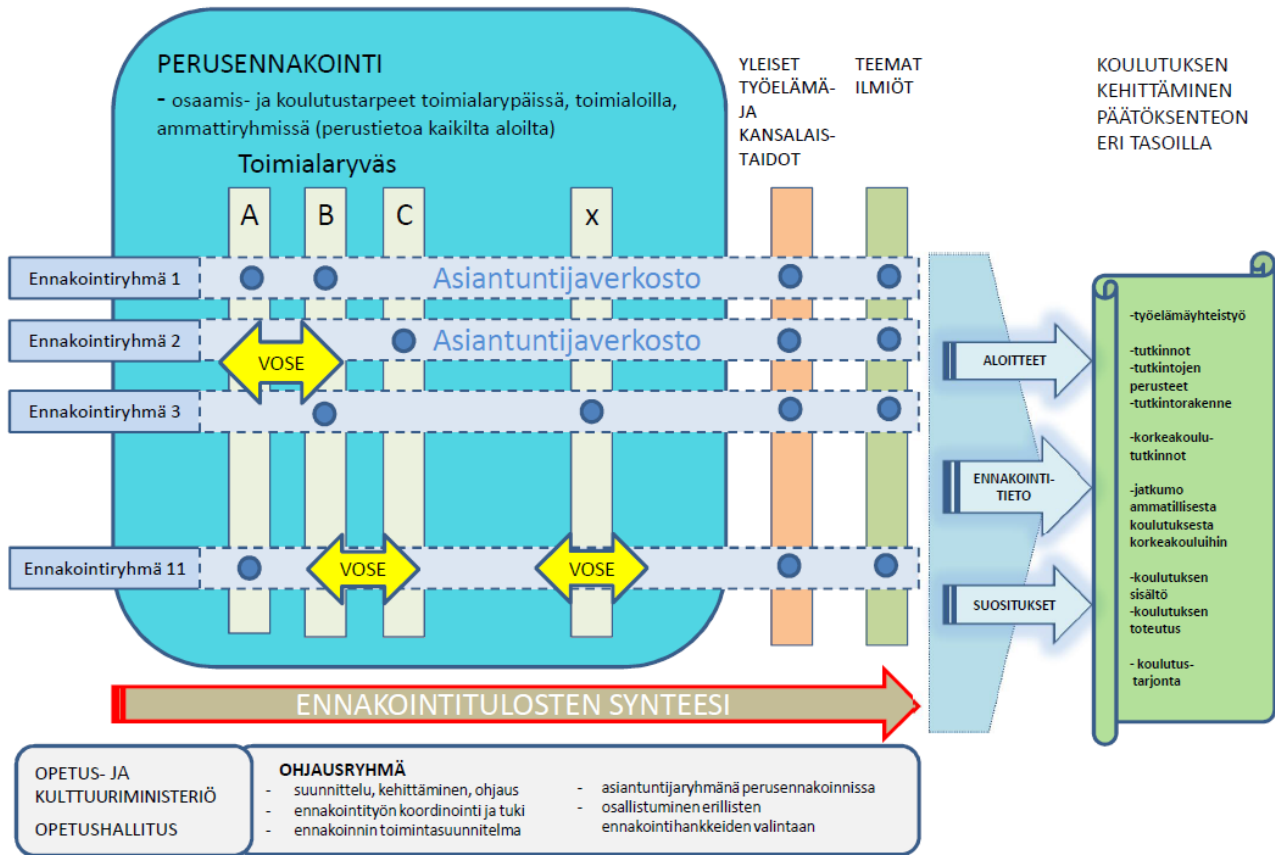
Koska osaamisen ennakointifoorumista ja sen asettamisesta säätäminen asetuksella jäykistää ennakointifoorumin toimintaa eikä tuo sille lisäarvoa, kuten esimerkiksi takaa resursointia, asetuksella säätämisestä luovutaan. Jatkossa opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa ennakointifoorumin ohjausryhmän, päättää ennakointiryhmien asettamisesta sekä asettamisperiaatteista ja pyytää samassa päätöksessä Opetushallitusta nimeämään ennakointiryhmät ja organisoimaan ennakointityön. Sääöstasosta luopuminen noudattaa myös hallitusohjelman kirjausta lisätä säädöksille vaihtoehtoisten ohjauskeinojen käyttöä.

Opetushallitus toteuttaa osaamis- ja koulutustarpeiden ennakointia nykyisen kaltaisten jatkuvasti kehittyvien prosessien ja tukitoimien sekä osaamisen ennakointifoorumin toimikauden alussa laadittavan ennakoinnin toimintasuunnitelman mukaisesti. Ennakoinnin perusprosessin tavoitteena on tuottaa kaikille aloille ja kaikille koulutusasteille perustietoa päätöksenteon pohjaksi. Ennakointiryhmät ja tarvittaessa ennakointityön tueksi erikseen kutsuttavat asiantuntijat ovat mukana osaamiseen ja koulutukseen liittyvässä laadullisessa ja määrällisessä ennakoinnissa.

Joillakin erikseen valittavilla aloilla toteutetaan edelleen VOSE-hankkeita. VOSE-hankkeet ovat alakohtaisia ennakointihankkeita, jotka toteutetaan ennakointityöpajoissa. Ennakointityöpajoissa määritellään kulloinkin ennakoitavaan alaan liittyvät keskeiset tulevaisuuden muutosvoimat, laaditaan alakohtaiset skenaariot ja johdetaan niistä tulevaisuuden osaamistarpeita. Ennakointityön tekevät asiantuntijaryhmät, joihin kutsutaan jäseniä kulloinkin ennakoitavaan alaan keskeisesti liittyvistä ennakointiryhmistä sekä ennakointiryhmien kokouksista asiantuntijaverkostoista ja muista asiantuntijoista.

Tarvittaessa toteutetaan kaikille aloille yhteisiä ilmiöitä ja niiden vaikutuksia tarkemmin ennakoivia hankkeita. Lisäksi toteutetaan synteasihankkeita, joissa tarkastellaan perusprosessissa ja edellä kuvatuissa ennakointihankkeissa syntynyttä ennakointitietoa kokonaisuutena. Opetushallitus päättää erikseen valittavista hankkeista kuultuaan ennakointiryhmiä, ohjausryhmää ja tarvittaessa muita asiantuntijoita. Ennakointiryhmien tehtävät ja osallistuminen ennakoinnin eri vaiheisiin on kuvattu kuviossa 2.

OSAAMISEN ENNAKOINTIFOORUMI

Ilpo Hanhijoki 16.3.2016

Kuvio 2. Osaamisen ennakoointifoorumin tehtävät ja rooli ennakoinnissa

Osaamisen ennakoointifoorumin ohjausryhmä

Osaamisen ennakoointifoorumin toimintaa ohjaa ja seuraa nykyisen kaltainen ohjausryhmä.

Ohjausryhmän tehtävänä on

1. suunnitella, kehittää ja ohjata osaamisen ennakoointifoorumin toimintaa.
2. koordinoida osaamis- ja koulutustarpeiden ennakointia yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen kanssa.
3. ottaa kantaa Opetushallituksen laatimaan kaikilla aloilla toteutettavan ennakoinnin toimintasuunnitelmaan ja erillisiin ennakointihankkeisiin Opetushallituksen esitysten pohjalta.
4. seurata ennakoinnin etenemistä ja tukea Opetushallitusta ja ennakointiryhmiä ennakointityössä.
5. toimia asiantuntijaryhmänä laadullisen ja määrällisen ennakoinnin yhteensovittamisessa sekä ennakointiprosessin eri vaiheissa analysoitaessa ennakoinnin tuloksia ja johtopäätöksiä.

Ohjausryhmä voi järjestää koulutusta ja työelämää koskevia sekä ennakoinnin tulosten levittämistä tukevia aihe- tai alakohtaisia seminaareja, keskustelutilaisuuksia tai työpajoja, joihin se kutsuu kulloinkin käsiteltävän

aiheen asiantuntijoita ennakkointiryhmistä ja niiden asiantuntijaverkostoista. Yhteisillä tilaisuuksilla edistetään sekä koulutuksen ja työelämän että eri koulutusasteiden välistä vuorovaikutusta.

Ohjausryhmässä ovat edustettuna seuraavat tahot:

- työnantajat ja yrittäjät
- työntekijät
- koulutuksen järjestäjät (ammattillinen koulutus + korkeakoulutus)
- opetushallinto
- opetushenkilöstö
- opiskelijat (ammattillinen koulutus + korkeakoulutus)

Lisäksi ohjausryhmässä on pysyvästi edustettuna koulutuksen tutkimuksen ja arvioinnin asiantuntija. Ohjausryhmää voidaan tarvittaessa täydentää muilla pysyvillä asiantuntijoilla. Ohjausryhmä voi myös kuulla ulkopuolisia asiantuntijoita.

Ohjausryhmässä on enintään 20 jäsentä, ja sen toimikausi on enintään neljä vuotta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö nimeää ohjausryhmän jäsenet keskusjärjestöjen ja muiden ohjausryhmään kutsuttavien tahojen esitysten pohjalta. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimeää opetushallinnon edustajista ohjausryhmän puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan ohjausryhmän toimikaudeksi. Ohjausryhmän sihteerinä toimivat opetus- ja kulttuuriministeriön määräämät ministeriön tai Opetushallituksen virkamiehet.

Ennakkointiryhmät

Ennakkointiryhmien tehtävänä on omilla osaamis- ja toimialoillaan sekä keskenään että yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen, työelämän ja muiden sidosryhmien kanssa

1. osallistua laadulliseen ja määrälliseen ennakkointiin ja mahdollisiin erillisiin ennakkointihankkeisiin, jotka liittyvät ennakkointiryhmän tehtävään.
2. analysoida ennakkointitiedon pohjalta työelämän muuttuvia ja uusia osaamistarpeita ja niiden vaikutuksia koulutuksen kehittämiseen eri koulutusasteilla sekä varmistaa, että koulutusjärjestelmä tarjoaa kattavan mahdollisuuden hankkia työelämän erilaisissa tehtävissä tarvittavan osaamisen.
3. tehdä aloitteita tai suosituksia opetus- ja kulttuuriministeriölle ja Opetushallitukselle ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen ja koulutuksen sisältöjen kehittämiseksi sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjille ammatillisen koulutuksen ja työelämän yhteistyön kehittämiseksi.
4. kehittää ammatillisen ja korkeakoulutuksen välisiä toimintatapoja, joissa vuoropuhelun avulla ennakoidaan ja tunnistetaan työelämän tarpeet sekä niiden edellyttämät koulutusjatkumot.
5. tuoda havaitut kehittämiskohteet keskusteluun ja tehdä niihin liittyviä tutkimus- ja kehittämis ehdotuksia.

Ennakkointiryhmät hoitavat niille määritellyt tehtävät osana ennakkoinnin perusprosessia eli kommentoijana tai reflektoijana ennakkoinnin perusprosessin keskeisissä vaiheissa. Perusprosessin tavoitteena on tuottaa kaikille aloille ja kaikille koulutusasteille perustietoa päätöksenteon pohjaksi. Ennakkointia tehdään toimialarypäiden, toimialojen tai jonkin muun työelämäpohjaisen ryhmittelyn pohjalta. Ennakkointiryhmät osallistuvat osaamis- ja toimialaansa kuuluvien alojen ennakkointiin (kuvio2). Ryhmät voivat lisäksi itsenäisesti sähköisiä tukivälineitä

hyödyntäen tai kokoontumalla yhteen pohtia ja analysoida oman osaamis- ja toimialansa kannalta keskeisiä ennakoititietoja. Lisäksi ennakointiryhmät voivat halutessaan osallistua erikseen valittaviin ennakoitihankkeisiin tai esittää niihin asiantuntijoita. Ennakointiryhmät osallistuvat toimikautensa alussa ennakoinnin toimintasuunnitelman laatimiseen. Suunnittelussa ja ideoinnissa mukana olo tuo ennakoitiprosessiin uusia näkemyksiä. Samalla se sitouttaa ja perehdyttää ryhmien jäseniä ennakointityöhön. Jäsenistön osaamiseen, asiantuntemukseen, sitoutumiseen ja mahdollisuuksiin käyttää aikaa ennakointityöhön tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Ennakointiryhmät tuovat havaitsemansa korkeakoulutusta koskevat kehittämiskohteet keskusteluun hyödyntäen olemassa olevia ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen alakohtaisia ja muita ryhmiä, esimerkiksi ARENEN koulutusvaliokuntaa ja sen koulutusalakohdaisia kehittämisryhmiä. Lisäksi ennakointiryhmät voivat järjestää koulutusjatkumojen kehittämistä tukevia keskustelutilaisuuksia tai työpajoja. Yhteisillä tilaisuuksilla lisätään tietoa eri koulutusasteilla tehtävästä ennakointityöstä ja edistetään sekä koulutuksen ja työelämän että eri koulutusasteiden välistä vuorovaikutusta.

Kussakin ennakointiryhmässä ovat edustettuna seuraavat tahot:

- työnantajat ja yrittäjät
- työntekijät
- koulutuksen järjestäjät (ammattillinen koulutus + korkeakoulutus)
- opetushallinto (jäsen ja samalla sihteeri)
- opetushenkilöstö (ammattillinen koulutus + korkeakoulutus)
- alan tutkimus.

Kussakin ennakointiryhmässä on enintään 16 jäsentä, ja ryhmien toimikausi on enintään 4 vuotta.

Työnantaja- ja työntekijäedustajia tulee olla yhtä paljon. Työelämän edustajia tulee olla yhteensä vähintään yhtä paljon tai enemmän kuin muita tahoja yhteensä. Koulutuksen järjestäjän ja opetushenkilöstön edustajat pyritään saamaan sekä ammatillisesta koulutuksesta että korkeakoulutuksesta. Ennakointiryhmien kokoonpanossa tulee ottaa huomioon molemmat kieliryhmät. Jokaiselle jäsenelle nimetään henkilökohtainen varajäsen. Ennakointiryhmät voivat kuulla opiskelijoita ja muita ulkopuolisia asiantuntijoita.

Opetushallitus nimeää ennakointiryhmien jäsenet keskeisten järjestöjen ja muiden ennakointiryhmään kutsuttavien tahojen esitysten pohjalta. Ennakointiryhmän puheenjohtajana ja varapuheenjohtajana toimivat työelämän edustajat, jotka Opetushallitus nimeää ennakointiryhmien jäsenten keskuudesta ennakointiryhmien toimikaudeksi. Ryhmien sihteerinä toimivat Opetushallituksen virkamiehet.

Ennakointiryhmät on muodostettu lähtien työelämän rakenteista ja kehityksestä. Ryhmien osaamis- ja toimialat ovat tästä syystä nykyisten koulutustoimikuntien osaamis- ja toimialoja laajempia. Ennakointiryhmät ja niiden osaamis- ja toimialat ovat seuraavat:

1. Luonnonvarat ja ympäristö

Ennakointiryhmän vastuualoihin kuuluvat maa-, puutarha- ja kalataloustalous, metsätalous ja puunkorjuu, luontoon liittyvät muut elinkeinot ja luonnon- ja ympäristönsuojelu.

Alakohtaisiin vastuisiin kuuluu lisäksi vastuualojen ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen järjestämisessä tarvittavan osaamisen ja henkilöstön tarpeen ennakointi.

2. Liiketalous, hallinto ja turvallisuus

Ennakointiryhmän vastuualoihin kuuluvat rahoitus- ja vakuutusala, erilaiset liike-elämän palvelut, lainopillinen ja taloudellinen konsultointi sekä henkilöstön hankintaan liittyvät palvelut. Lisäksi ennakointiryhmän vastuualoihin kuuluvat erilaiset julkiseen hallintoon liittyvät tehtävät kuten julkishallinnon organisaatioiden yleishallinnollinen toiminta sekä yhteiskunnan ja talouden ohjaus. Ennakointiryhmän vastuualaan kuuluu myös yleinen järjestys sekä turvallisuus, kuten oikeustoimi sekä palo- ja pelastustoimi.

Alakohtaisiin vastuisiin kuuluu lisäksi vastuualojen ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen järjestämisessä tarvittavan osaamisen ja henkilöstön tarpeen ennakointi.

3. Kauppa

Ennakointiryhmän vastuualoihin kuuluu tukkukauppa sekä vähittäiskauppa mukaan lukien moottoriajoneuvojen kauppa ja kaupan yhteydessä tarjottavat palvelut.

Alakohtaisiin vastuisiin kuuluu lisäksi vastuualojen ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen järjestämisessä tarvittavan osaamisen ja henkilöstön tarpeen ennakointi

4. Koulutus, kulttuuri ja media

Ennakointiryhmän vastuualoihin kuuluvat kulttuuritoiminta, kulttuurilaitosten toiminta, radio- ja tv-toiminta, urheilu ja virkistyspalvelut sekä kirjojen, lehtien, äänitteiden ja musiikin kustantaminen, painaminen ja tallenteiden tekeminen eri menetelmin. Vastuualoihin kuuluvat lisäksi varhaiskasvatus ja siihen läheisesti liittyvät palvelut, perusopetus ja lukio, taiteen ja musiikin koulutus, vapaa sivistystyö sekä elinikäisen ohjauksen palvelut.

Alakohtaisiin vastuisiin kuuluu lisäksi vastuualojen ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen järjestämisessä tarvittavan osaamisen ja henkilöstön tarpeen ennakointi

5. Liikenne ja logistiikka

Ennakointiryhmän vastuualoihin kuuluvat maa-, vesi- ja ilmaliikenne, posti- ja kuriiritoiminta sekä erilaiset liikennettä palvelevat toiminnot.

Alakohtaisiin vastuisiin kuuluu lisäksi vastuualojen ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen järjestämisessä tarvittavan osaamisen ja henkilöstön tarpeen ennakointi.

6. Majoitus-, ravitsemis- ja matkailupalvelut

Ennakointiryhmän vastuualoihin kuuluvat majoitus-, ravitsemis- ja matkailupalvelut ja niitä palveleva toiminta.

Alakohtaisiin vastuisiin kuuluu lisäksi vastuualojen ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen järjestämisessä tarvittavan osaamisen ja henkilöstön tarpeen ennakointi

7. Rakennettu ympäristö

Ennakointiryhmän vastuualoihin kuuluvat talonrakentaminen, sähkö-, lämpö- ja vesihuolto, maa- ja vesirakentaminen sekä erilaiset isännöintiin ja kiinteistöhoitoon sekä kiinteistöjen rakennuttamiseen ja vuokraukseen liittyvät toiminnot. Vastuualoina ovat myös siivouspalvelut ja ympäristöhuolto.

Alakohtaisiin vastuihin kuuluu lisäksi vastuualojen ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen järjestämisessä tarvittavan osaamisen ja henkilöstön tarpeen ennakointi.

8. Sosiaaliala

Ennakointiryhmän vastuualoihin kuuluvat sosiaalihuollon laitospalvelut ja avopalvelut paitsi varhaiskasvatus.

Alakohtaisiin vastuihin kuuluu lisäksi vastuualojen ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen järjestämisessä tarvittavan osaamisen ja henkilöstön tarpeen ennakointi.

9. Terveys- ja hyvinvointiala

Ennakointiryhmän vastuualoihin kuuluvat terveyspalvelut sekä kampaamo-, kauneudenhoito-, urheilu- ja virkistyspalvelut ja muut henkilökohtaiset palvelut.

Alakohtaisiin vastuihin kuuluu lisäksi vastuualojen ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen järjestämisessä tarvittavan osaamisen ja henkilöstön tarpeen ennakointi

10. Teknologiateollisuus ja -palvelut

Ennakointiryhmän vastuualoihin kuuluvat metallien jalostus sekä metallituotteiden, koneiden ja laitteiden ja kulkuneuvojen valmistus. Lisäksi vastuihin kuuluvat myös televiestintä, ohjelmisto- ja tietojenkäsittelypalvelut sekä muut tekniset palvelut, kuten tekninen konsultointi, testaus sekä analysointi.

Alakohtaisiin vastuihin kuuluu lisäksi vastuualojen ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen järjestämisessä tarvittavan osaamisen ja henkilöstön tarpeen ennakointi

11. Prosessiteollisuus

Ennakointiryhmän vastuualoihin kuuluvat puutuotteiden, paperin ja paperituotteiden, huonekalujen, kemiallisten tuotteiden, elintarvikkeiden, sekä tekstiilien ja vaatteiden valmistaminen ja muu valmistava teollisuus, joka ei kuulu teknologiateollisuuden piiriin.

Alakohtaisiin vastuihin kuuluu lisäksi vastuualojen ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen järjestämisessä tarvittavan osaamisen ja henkilöstön tarpeen ennakointi.

Tärkein lähtökohta ennakointiryhmien jaolle on ryhmien tehtävä, jota on kuvattu ehdotuksen alussa. Ennakointiryhmät on muodostettu laajojen toimialakokonaisuuksien pohjalle ja ryhmittelyn tavoitteena on kattaa työelämän ja koulutuksen koko alue ilman aukkoja. Kattavuuden saavuttamiseksi ryhmien osaamis- ja toimialat menevät jonkin verran päällekkäin. Osaamisen ennakointifoorumin käynnistämävaiheessa ja toiminnan suunnittelussa työnjakoa täsmennetään niin, että ryhmien on helpompi hahmottaa oma tehtäväkenttensä. Ennakointiryhmien tehtävänä on myös määrällinen ennakointi, mikä on vaikuttanut ryhmien jaotteluun.

Jaottelun tarkoituksena on ollut varmistaa, että alakohtaisen ennakoititiedon lisäksi osaamisen ennakoitifoorumiksi pystyy tuottamaan koko työvoimaa koskevia tietoja osaamistarpeista ja työelämän tarpeita vastaavista koulutusmääristä.

Jaottelu rikkoo koulutusalojen välisiä rajoja ja edellyttää ennakoitiryhmien yhteistyötä siinä vaiheessa, kun tehdään esityksiä/aloitteita koulutuksen kehittämiseksi. Ennakoitiryhmien muodostaminen laajojen toimialakokonaisuuksien pohjalta edistää myös toimialarajoja ylittävien osaamisten ja koulutustarpeiden analyysia. Toisaalta tehtäväkentältään laajoissa ennakoitiryhmissä pienten alojen osaamis- ja koulutustarpeet voivat helposti jäädä huomioimatta. Ryhmien toiminnan organisoinnissa ja asiantuntijaverkostoissa nämä näkökulmat pitää ottaa huomioon ja varmistaa ennakoitiryhmien yhteistyöllä ennakoititiedon kattavuus.

Liitteessä 1 on toimialojen pohjalta esitetty ennakoitiryhmien alakohtainen vastuu. Esitys on suuntaa antava ja sen tarkoituksena on helpottaa eri ennakoitiryhmien vastuualueiden ymmärtämistä. Esitys pohjautuu ns. Mitenna-toimialaryhmittelyyn, joka on tehty koulutustarpeiden ennakoitintia varten. Siinä käytetty tarkkuus on riittävä esittämään ennakoitiryhmien keskeiset alakohtaiset vastuut. Ryhmillä voi olla myös yhteisiä vastuita joistakin aloista, joten vastuualueet voivat mennä päällekkäin eivätkä ole siten tarkkarajaisia. Jokaisen ennakoitiryhmän osaamis- ja toimialaan sisältyy alan yrittäjyys, ammatillinen koulutus ja korkeakoulutus.

Asiantuntijaverkostot

Ennakoitiryhmä voi koota itselleen vapaamuotoisen asiantuntijaverkoston, jonka tehtävänä on tukea ryhmää sen tehtävien hoitamisessa ja laajentaa ryhmän asiantuntemusta esimerkiksi ryhmän vastuualueen koulutusmääriltään pienillä aloilla. Ryhmä päättää verkoston kokoonpanosta.

Asiantuntijaverkoston jäsenet voivat osallistua ennakoinnin perusprosessien keskeisiin vaiheisiin kommentoijina ja reflektioijina. Erikseen valittavia ennakoitihankkeita (esim. VOSE-hankkeet, yleiset työelämä- ja kansalaistaidot, erilliset teemat ja ilmiöt) varten Opetushallitus nimeää ryhmiä, joissa on jäseniä ennakoitiryhmistä sekä tarvittaessa muita ennakoitavan alan tai aiheen asiantuntijoita asiantuntijaverkostoista (ks. Kuvio 2). Asiantuntijaverkoston jäsenet ovat eri alojen osaajia, joilla on hyvä olla myös ennakoitiosaamista. Ennakoitiryhmät ja Opetushallitus etsivät yhdessä erikseen valittaviin ennakoitihankkeisiin soveltuvia asiantuntijoita hyödyntäen ryhmien asiantuntijaverkostoja ja jäsenten taustaorganisaatioiden tietämystä. Tarvittavan osaamisen kriteerit määritellään hankekohtaisesti.

Työskentely on osallistumista virtuaalisesti sähköisten välineiden kautta tai työpajamaista työskentelyä. Asiantuntijaverkoston jäsenet voivat myös tuoda ajatuksiaan ja näkemyksiään esiin esimerkiksi nykyisen kaltaisen sähköisen ennakoitikartan kautta tai osallistumalla kaikkia ennakoitiryhmiä koskeviin avoruihiin.

Ennakoitiryhmillä ei ole verkoston ylläpitovelvoitetta eikä verkostoja varten myönnetä erillistä rahoitusta. Mikäli asiantuntijaverkoston jäsenet osallistuvat erillisiin ennakoitihankkeisiin liittyviin tilaisuuksiin, matkukulut korvataan vastaavasti kuin muillekin osallistujille.

Toiminnan suunnittelu ja arviointi

Toimikauden alussa Opetushallitus laatii ennakoinnin toimintasuunnitelman. Suunnitelman valmistumisen jälkeen osaamisen ennakoitifoorumin ohjausryhmä vahvistaa ennakoitifoorumin toimintasuunnitelman nelivuotiskaudelle. Suunnitelmaa täsmennetään vuosittain. Lisäksi osaamisen ennakoitifoorumin ohjausryh-

mä laatii työskentelyn tueksi vuosikellon. Ennakointiryhmät laativat omat toimintasuunnitelmansa Opetushallituksen vahvistaman ennakkoinnin toimintasuunnitelman ja osaamisen ennakkointifoorumin toimintasuunnitelman pohjalta.

Opetushallitus tekee ennakkointien aikataulutuksen ohjausryhmän kommentoiman ennakkoinnin toimintasuunnitelman mukaisesti ottaen huomioon sen, mitä resursseja sillä on kulloinkin käytettävissä.

Tässä asiakirjassa osaamisen ennakkointifoorumin toimintaa on kuvattu pääpiirteissään. Ennakointifoorumin toiminta täsmentyy edellä mainituissa suunnitelmissa.

Ennakointifoorumin toimintaa ja toimivuutta arvioidaan ennen toimikauden päättymistä. Arvioinnin perusteella ohjausryhmä linjaa yhteistyössä ennakkointiryhmien kanssa osaamisen ennakkointifoorumin kehittämistarpeet uuden ennakkointifoorumin asettamista varten.

Resurssit

Osaamisen ennakkointifoorumi tulee toimimaan lähtökohtaisesti samansuuruisilla tai pienemmillä resursseilla kuin nykyinen koulutustoimikuntajärjestelmä. Ohjausryhmän ja ennakkointiryhmien jäsenten matkakulut korvataan. Lisäksi korvataan asiantuntijaverkoston jäsenten tai muiden asiantuntijoiden erillisiin ennakkointihankkeisiin liittyviin tilaisuuksiin osallistumisesta aiheutuvat matkakulut. Kokouspalkkioita ei makseta.

Ennakointiin ei ole erillistä pysyvää rahoitusta, vaan ennakkointia tehdään Opetushallituksen toimintamenoilla ja kehittämisrahoilla.

Liite 1 Ennakointiryhmien vastuualat

Liitteessä on toimialojen pohjalta esitetty koulutustoimikuntien alakohtaista tehtävää. Esitys on suuntaa antava ja sen tarkoituksena on helpottaa eri koulutustoimikuntien osaamis- ja toimialojen rajausta. Esitys pohjautuu ns. Mitenna-toimialaryhmittelyyn, joka on tehty koulutustarpeiden ennakointia varten. Työllisten määrät ovat työssäkäyntitilastosta vuoden 2013 lopussa. Työllisten kokonaismäärä vuonna 2013 oli 2,3 miljoonaa. Taulukosta on jätetty pois maanpuolustuksen, järjestöjen ja ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen työllisten määrät.

Ennakointiryhmä toimialat	Työllisiä 2013
Luonnonvarat ja ympäristö	78 400
1.1 Maatalous	
1.2 Kalatalous	
2.1 Metsätalous	
Liiketalous- hallinto- ja turvallisuus	286 200
16.1 Rahoitus	
16.2 Vakuutus	
19.1 Kiinteistövälitys ja mainospalvelut	
19.2 Lainopillinen ja taloudellinen konsultointi	
19.3 Työnvälitys ja henkilöstön hankinta	
19.4 Muut liike-elämän palvelut	
20.1 Julkinen hallinto	
20.2 Pakollinen sosiaalivakuutus	
21.2 Yleinen järjestys ja turvallisuus	
Kauppa	279 100
11.0 Tukkukauppa	
12.0 Vähittäiskauppa	
27.1 Kotitalouksesineiden korjaus	
Koulutus, kulttuuri ja media	209 200
22.1 Esiasteen ja perusasteiden koulutus sekä lukiokoulutus	
22.4 Muu koulutus	
24.1 Varhaiskasvatus	
26.1 Radio-, televisio- ja kulttuuritoiminta	
26.2 Kirjastot, arkistot, museot ja muut kulttuurilaitokset	
26.4 Kustantaminen, painaminen ja tallenteiden jäljentäminen	
Liikenne ja logistiikka	135 300
14.1 Maaliikenne ja putkijohtokuljetus	
14.2 Vesiliikenne	
14.3 Ilmaliikenne	
14.4 Liikennettä palveleva toiminta	
15.1 Posti- ja kuriiritoiminta	
Majoitus-, ravitsemis- ja matkailupalvelut	88 400
13.1 Matkailu ja sitä palveleva toiminta	
13.2 Hotelli- ja muu majoitustoiminta	
13.3 Ravitsemistoiminta	

Rakennettu ympäristö	258 600
9.0 Sähkö-, lämpö- ja vesihuolto	
10.1 Talonrakentaminen	
10.2 Maa- ja vesirakentaminen	
17.1 Isännöinti, kiinteistönhoito ja ympäristöhuolto	
17.2 Siivouspalvelut	
18.1 Kiinteistöjen rakennuttaminen ja vuokraus sekä muu vuokraus	
Sosiaaliala	140 700
24.2 Muut sosiaalipalvelut	
Terveys- ja hyvinvointiala	237 200
23.0 Terveyspalvelut	
26.3 Urheilu ja muut virkistyspalvelut	
27.2 Kampaamo- ja kauneudenhoitopalvelut	
27.3 Muut henkilökohtaiset palvelut	
Teknologiateollisuus ja -palvelut	286 700
4.1 Mineraalien kaivu	
4.2 Metallien jalostus	
4.3 Metallituotteiden valmistus	
6.1 Koneiden ja laitteiden valmistus	
6.2 Kulkuneuvojen valmistus	
7.1 Sähkökoneiden ja -laitteiden valmistus	
7.2 Viestintälaitteiden valmistus	
7.3 Mittaus- ja lääkintälaitteiden valmistus	
15.2 Televiestintä	
18.2 Ohjelmisto- ja tietojenkäsittelypalvelut	
18.3 Muut tekniset palvelut	
Prosessiteollisuus	133 500
2.2 Puutavaran ja puutuotteiden valmistus	
2.3 Paperin ja paperituotteiden valmistus	
3.0 Elintarvikkeiden ja juomien valmistus	
5.0 Kemiallisten tuotteiden valmistus	
8.1 Tekstiilien, vaatteiden ja nahkatuotteiden valmistus	
8.2 Savi-, lasi- ja kivituuotteiden valmistus	
8.3 Huonekalujen valmistus	
8.4 Muu valmistus	
Yhtensä	2 133 300